

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний Інститут
Кафедра психології

МОСКАЛЕНКО ЮРІЙ СТАНІСЛАВОВИЧ

УДК 378.015.3:005.32:159.9

**ХАРАКТЕРИСТИКА САМОАКТУАЛІЗОВАНІЇ
ОСОБИСТОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Спеціальність 053 – Психологія

Автореферат
Кваліфікаційної роботи на здобуття другого (магістерського)
рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою
спеціальності 053 «Психологія»

Миколаїв – 2020

Дипломною роботою є рукопис.

Робота виконана в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент
Васильєва Ганна Вікторівна,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили.

Рецензент: **Калашнікова Людмила Володимирівна**
доцент кафедри соціології,
кандидат соціологічних наук.

Захист магістерської роботи відбудеться 27 лютого 2020 року о 10 годині на засіданні екзаменаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, медичний інститут, кафедра психології, ауд. 4-312.

З роботою можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Науковий керівник

Г. В. Васильєва

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Ця тема залишається актуальною й у зв'язку з недостатньою розробленістю загальних аспектів проблеми: при вивченні самоактуалізації. Дослідники не надавали особливого значення цілям особистості, а ті науковці, які вивчали процеси цілепокладання, не пов'язували їх зі самоактуалізацією. Зокрема, потребує подальшого вивчення питання про структуру самоактуалізації, особливості її прояву в системі властивостей особистості, індивідуально-типові відмінності.

Сама тема дослідження має на меті дослідити чи є певні закономірності в показниках результатів тестів. Залежності одних даних від інших. Кореляція та факторний аналіз. З

Таким чином, актуальність предмета дослідження й недостатня теоретична та емпірична розробка низки питань, які стосуються індивідуальної специфіки самоактуалізованої особистості, зумовили актуальність теми дослідження «Розвиток самоактуалізованої особистості».

Метою є теоретичне обґрунтування та емпірично дослідити психологічні особливості цільової спрямованості особистості. Знайти закономірності в вище зазначеному тесті на основі 20 опитуваних докторів наук ЧНУ, разом з 20 опитуваними студентами другого курсу психологів ЧНУ

Для досягнення означеної мети поставлені такі завдання:

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз проблеми цільової спрямованості, вивчити її структуру, з'ясувати коло властивостей і ціннісних орієнтацій особистості, пов'язаних із показниками феномену, що вивчається.

2. Провести дослідження показників цільової спрямованості, визначити характер співвідношення між ними в результатах тестів.

Об'єкт дослідження – самоактуалізована особистість.

Предметом розвиток та порівняльна характеристика самоактуалізованої особистості, докторів наук.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що в роботі розглянуто ступінь залежності показників результатів тесту.

Практична значимість. Дане дослідження може бути використане в майбутньому задля знаходження рівня саморозвитку та самоактуалізації опитуємого. .

Експериментальна база: у дослідженні брали участь доктори наук, та студенти психологи Чорноморського Національного Університету ім. Петра Могили.

Методи дослідження:

У процесі дослідження використані такі **методи:**

– **теоретичні** (вивчення, аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури, систематизація та

порівняння), які дали можливість виявити й узагальнити дослідницькі матеріали та зробити висновки;

– **емпіричні:** діагностичні (тестування: Самоактуалізаційний тест САТ Шострома), сприяв вивченню основних показників для можливості порівняння.

– **методи математичної статистики** – кореляція, а особисто Спірмена та Пірсона, для забезпечення об'єктивного аналізу та достовірності результатів.

Структура роботи: дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 80 джерел, два додатки (дві таблиці) які висвітлюють основні положення і результати дослідження. Загальний обсяг роботи складає 80 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні підходи до вивчення самоактуалізованої особистості» Самоактуалізацію розглядають як багатовимірний феномен, що охоплює всебічний і безперервний розвиток творчого та духовного потенціалу людини, максимальну реалізацію її можливостей, адекватне сприйняття навколишнього світу і свого місця в ньому, багатство емоційного й духовного життя, високий

рівень фізичного здоров'я та моральності (Л. Гозман, М. Кроз, М. Латинська).

Сучасні науковці (І. Бех, М. Боришевський, Б. Братусь, І. Булах, Л. Долинська, Ю. Приходько, О. Скрипченко, Т. Титаренко й ін.) розглядають самоактуалізовану особистість як індивіда з розвинутою суб'єктністю, здатністю до самовияву, активного суб'єкта власної життєдіяльності, творця свого неповторного життєвого світу.

У дослідженнях О. Байтінгера, О. Лазурського, А. Сейтешева самоактуалізацію в юнацькому віці пов'язують із професійним самовизначенням, від якого залежить подальша реалізація потенціалу особистості. Деякі вчені (Л. Долинська, Н. Чепелева, В. Панок) пов'язують ефективне вирішення різноманітних професійних завдань із наявністю й рівнем сформованості професійно важливих особистісних рис і якостей майбутніх психологів.

На думку В. Карнаухової, студенти, які прагнуть самоактуалізації власного потенціалу, повинні виявляти такі свої якості, як виражена орієнтація в часі, здатність до самопроекування, цілепокладання, мотивованість на досягнення успіху у своїй діяльності.

Аналіз літературних джерел засвідчує неоднозначність трактування поняття «самоактуалізація», виділення основних компонентів її структури й особливостей виявлення в різних сферах життєдіяльності. Більшість науковців уважають поняття «самоактуалізація» та «самореалізація» дуже

близькими за змістом. Самоактуалізація є показником повноти самореалізації особистості. Вона свідчить про ступінь розвитку самосвідомості, рівень орієнтування в життєвих і соціальних ситуаціях, наявність потенційних та реальних можливостей особистості для її самоздійснення, рівень організаційно-вольової зрілості в управлінні життєвими обставинами й подоланні життєвих труднощів. О. Яценко узагальнено визначає самоактуалізацію як психічне явище (яке можна інтерпретувати як процес, стан, мету та потребу, результат і властивість особистості).

У другому розділі «Теоретичні підходи до вивчення самоактуалізованої особистості в закладах вищої освіти» зроблено огляд теоретичних уявлень про проблему самого вивчення самоактуалізації в закладах вищої освіти.

Освіта – це та сфера становлення особистості, де закладаються механізми саморозвитку, котрі ведуть людину як суб'єкта власної діяльності до духовного вдосконалення. Водночас освітня логіка зовнішньої обумовленості, яка виступає сьогодні домінантою, ігнорує логіку внутрішньої самодетермінації особистості. Напевне, не можна стверджувати, що лише самоактуалізація повинна стати метою чи сенсом вищої освіти. Проте, якщо мати на увазі, що потреби самовизначення, реалізації фізичних та психічних сил, найбільш актуальні у юнацькому віці. У характеристиці людей, котрі самоактуалізуються, присутні

особливості, що відрізняють таких людей у ставленні до інших.

Це прийняття інших людей, відсутність потреба повчати і контролювати. Встановлення глибоких міжособистісних стосунків з іншими людьми також відмінна риса особистості, котра самоактуалізується. Водночас вони зберігають автономність і опираються у своїй думці на свій потенціал і внутрішні джерела зростання та розвитку

У третьому розділі «Порівняльна характеристика самоактуалізованої особистості» було проаналізовано результати тесту САТ Шострома. До уваги бралось загалом чотири показники. Між собою корелювалися «Самоповага» та «Самоприйняття». Та другий показник «Синергія» й «Уява про природу людини»

Тест САТ. Блок самосприйняття:

Шкала самоповаги – 15 пунктів. Діагностує здатність людини цінувати свої достоїнства, позитивні якості характеру, поважати себе за них.

Шкала самоприйняття – 21 пункт. Відображає ступінь прийняття людиною себе таким, яким він є, незалежно від оцінки своїх достоїнств і недоліків (можливо, і всупереч їм).

Блок концепції людини:

Шкала уявлень про природу людини – 10 пунктів. Високий бал за шкалою свідчить про схильність випробовуваного в цілому позитивно сприймати природу людини («люди швидше по своїй природі

хороші») і не брати до уваги дихотомії мужності або жіночності, раціональності, емоційності та інші антагоністичними і непереможними.

Шкала синергії – 7 пунктів. Визначає здатність людини до цілісного сприйняття світу і людей, до розуміння пов'язаності протилежностей, таких як гра і робота, тілесне і духовне і ін.

Для чого використовується коефіцієнт Спірмена?

Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена використовується для виявлення і оцінки тісноти зв'язку між двома рядами, зіставлених показників. Коефіцієнт кореляції Спірмена має такі властивості:

Коефіцієнт кореляції може приймати значення від мінус одиниці до одиниці, причому при 1 має місце строго прямий зв'язок, а при -1 строго зворотний зв'язок.

Якщо коефіцієнт кореляції негативний, то має місце зворотний зв'язок, якщо позитивний, то - прямий зв'язок.

Якщо коефіцієнт кореляції дорівнює нулю, то зв'язок між величинами практично відсутня.

Чим ближче модуль коефіцієнта кореляції до одиниці, тим сильнішою є зв'язок між вимірюваними величинами.

Критерій кореляції Пірсона – це метод параметричної статистики, що дозволяє визначити наявність або відсутність лінійного зв'язку між двома кількісними показниками, а також оцінити її тісноту і статистичну значущість. Іншими словами, критерій

кореляції Пірсона дозволяє визначити, чи є лінійний зв'язок між двома змінним.

Значення показників:

Абсолютне значення	Тіснота (сила) кореляційної зв'язку
менше 0.3	слабка
від 0.3 до 0.5	помірна
від 0.5 до 0.7	помітна
від 0.7 до 0.9	висока
більше 0.9	вельми висока

Порівняльна характеристика, самоповага та самоприйняття, результати:

	Спірмена	Пірсона
Доктори	0.766	0.855
Студенти	0.277	0.320

Порівняльна характеристика, синергія та уява про природу людини, результати:

	Спірмена	Пірсона
Доктори	0.728	0.703
Студенти	0.636	0.635

За даними показниками можемо зробити висновок що залежності кореляції по показниках у докторів наук є досить великими. Можемо зробити висновки що самоактуалізована особистість в особах докторів наук по значенням показує результати кореляцій на більш високому рівні а ніж студенти психологи. Це є не тільки логічним виводом навіть без обробки статистичними методами. А з обробкою ще більш фактичним показником що є пряма залежність самоповаги з самоприйняттям, синергії та природи

людини. Чим більш людина самоактуалізована тим більшою є кореляція показників.

ВИСНОВКИ

Було проаналізовано результати тесту САТ Шострома. До уваги бралось загалом чотири показники. Між собою корелювалися «Самоповага» та «Самоприйняття». Та другий показник «Синергія» й «Уява про природу людини»

Тест САТ. Блок самосприйняття:

Шкала самоповаги – 15 пунктів. Діагностує здатність людини цінувати свої достоїнства, позитивні якості характеру, поважати себе за них.

Шкала самоприйняття – 21 пункт. Відображає ступінь прийняття людиною себе таким, яким він є, незалежно від оцінки своїх достоїнств і недоліків (можливо, і всупереч їм).

Блок концепції людини:

Шкала уявлень про природу людини – 10 пунктів. Високий бал за шкалою свідчить про схильність випробовуваного в цілому позитивно сприймати природу людини («люди швидше по своїй природі хороші») і не брати до уваги дихотомії мужності або жіночності, раціональності, емоційності та інші антагоністичними і непереборними.

Шкала синергії – 7 пунктів. Визначає здатність людини до цілісного сприйняття світу і людей, до

розуміння пов'язаності протилежностей, таких як гра і робота, тілесне і духовне і ін.

Їх зв'язки. Одне між одним показали більшу залежність у докторів наук, ніж у студентів. Показники що в одних респондентів що в інших були високими. Та по результатам майже на одну десяту більше у докорів наук.

Самоактуалізація – це активне якісне перетворення людиною свого внутрішнього світу, яке відбувається в процесі її діяльності, насамперед професійній.

Сказане вище може призвести до висновку, що самоактуалізовані люди – обрана група, що наближається до досконалості в мистецтві жити і що стоїть на недосяжній для решти людства висоті. Маслоу недвозначно спростовував подібні висновки.

Особливістю самоактуалізації особистості в студентському віці є те, що вона здійснюється в межах процесу професіоналізації особистості на етапі професійної підготовки.

Це обумовлює необхідність доповнення сукупності властивостей самоактуалізації майбутніх психологів тими властивостями, які відображають особливості студентського віку та специфіку професійного становлення особистості на етапі вузівської підготовки.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні засобів оптимізації самоактуалізації майбутніх психологів у процесі їх професійної підготовки.

АНОТАЦІЇ

Москаленко Ю. С. Розвиток самоактуалізованої особистості в закладах вищої освіти. – На правах рукопису.

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 053 «Психологія». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

Магістерська робота присвячена розвитку самоактуалізованої особистості в закладах вищої освіти.

У магістерській роботі висвітлені основні теорії, концепції вивчення як самоактуалізації особистості так і порівняльна характеристика самоактуалізованої особистості за допомогою математичної статистики. Визначені рівні залежності показників що дає розуміння для більш чіткого та якісного подальшого вивчення самоактуалізації. Опираючись на САТ Шострома.

Ключові слова: самоактуалізація; розвиток; взаємозв'язок; доктори наук.

Moskalenko Y. S. Development of self-actualized personality in institutions of higher education. – With the rights of manuscript.

Scientific work for master's qualification in specialty 053 "Psychology". – Black Sea National University named after Petro Mohyla, Mykolaiv, 2020.

The master's thesis is devoted to the development of self-actualized personality in higher education institutions.

In the master's work the basic theories, concepts of studying as self-actualization of the person and the comparative characteristic of self-actualization of the person by means of mathematical statistics are covered. The levels of dependence of indicators have been determined, which gives understanding for a clearer and qualitative further study of self-actualization. Based on SAT Shostrom.

Key words: self-actualization; development; the relationship; Doctors of Science.

